

eerste fase nog het gevoel hebben dat zij in de vorm van steun ontvingen wat zij tevoren als premie betaald hadden, maar spoedig brak de tweede fase aan waarin zij uitgetrokken, dan de derde waarin zij dubbel-uitgetrokken waren. In beide laatste fasen kregen zij uitsluitend steun van de overheid – een situatie waarin de reglementair-nog-niet-rechthebbenden en ongeorganiseerden zich van meet af aan bevonden. Bitter was die eerste gang naar het kantoor van de vakbond of naar de gemeentelijke bureaus – bitter voor al diegenen die, al hadden ze het dan niet breed gehad, in elk geval in hun eigen levensonderhoud en dat van hun gezin hadden kunnen voorzien. Bitter was het, de hand op te moeten houden. Bitter, een- of tweemaal daags te moeten ‘stempelen’. Bitter, die afhankelijkheid. Bitter, dat gecontroleerd worden.

Dat laatste begon al bij de aanvraag om steun. Niet alleen de eigen verdiensten maar ook die van de kinderen werden nagegaan. Uitwonende, nog werkende kinderen moesten voor het onderhoud van hun ouders een wekelijkse bijdrage betalen; van inwonende, nog werkende kinderen werden de verdiensten voor twee-derde op de steun gekort. Inkomsten die niet door arbeid verkregen waren, werden geheel ingehouden: huurbedragen bijvoorbeeld die een werkloos geworden arbeider of kleine zelfstandige ontving doordat hij ergens een huis geërfd had – daar moest hij overigens eerst een hypotheek op nemen, en het ontvangen hypotheekbedrag werd als spaargeld beschouwd en moest voor twee-derde verdwenen zijn voor men steun kreeg. Ook ouderdomsrenten, pensioenen, invaliditeits-, ongevallen-, en weduwen- en wezenrenten van inwonende gezinsleden golden als niet-door-arbeid-verkregen inkomsten. Had men zijn oude vader of schoonvader in huis genomen en ontving deze een bescheiden pensioen, dan werd, als men ging ‘stempelen’, dat pensioen volledig op de steun ingehouden. Het gold al als een hele verbetering dat begin '35 bepaald werd dat dergelijke uitkeringen als door-arbeid-verkregen inkomsten beschouwd zouden worden; nadien werden zij voor twee-derde gekort.

De toepassing van deze en dergelijke bepalingen betekende dat de werkloze en zijn gezin voortdurend door controleurs besnuffeld werden. Sommige controleurs zagen er geen been in, post te vatten bij bioscopen: waren er onder de bezoekers soms werklozen die zij van gezicht kenden? Zo ja, waar haalden die dan het geld vandaan om een kaartje te kopen? Andere controleurs viel het op dat er in een gezin steeds bloemen op tafel stonden. Verboden was dat niet – maar was het wellicht een aanwijzing dat inkomsten achtergehouden werden? De controlerende ambtenaren stonden onder de voortdurende druk van de gemeentebesturen die er, gegeven de lage steunbedragen, van uitgingen dat de verleiding groot was de bestaande bepalingen te ontduiken; en de gemeentebesturen waren op hun beurt weer onder-